

Toerisme Anderlecht

Sgraffitokunst

in Anderlecht Wandelgids

Anderlecht, sept siècles de peintures murales

Anderlecht kan onmiskenbaar bogen op een lange traditie van muurschilderkunst. De oudste muurschilderingen bevinden zich in de collegiale kerk van Sint-Pieter-en-Guido en dateren uit de 2de helft van de 14de eeuw, de recentste stammen uit de 19de eeuw. Muurschilderingen vormen ook in het gemeentehuis van Anderlecht een belangrijk decoratief element. Aan weerszijden van de collegezaal toont een werk van Charle-Albert uit 1878-1879 de maarschalk van Villeroi aan het hoofd van de Franse troepen. Twee

dorpsplannen, van Anderlecht en van Kuregem, verfraaien de wanden van de eretrap op de tussenverdieping.

In dezelfde periode, aan het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw, doet ook de sgraffitokunst haar intrede. Anderlecht telt ongeveer 170 met deze decoratietechniek verfraaide huisgevels, in totaal om en bij de 450 sgraffiti.

Nog later, in 1970, brengt de vermaarde kunstenaar Edmond Dubrunfaut muurschilderingen aan in het jeugdhuis in Scheut. In 1977 decoreert hij de drie ingangen van de gebouwen van de Anderlechtse Haard in de Kuregemse Grondelsstraat met het fresco 'De poorten van onze wereld'. Tussen 2001 en 2004 verwezenlijkt muurschilder Jean-Marc Collier het 'Anderlechts Concerto' in de Van Lintstraat op de zijgevel van het gemeentehuis. Hij zet zijn werk in Anderlecht voort tussen 2006 en 2008 met 'Anderlesia', een fresco in het historische centrum. Deze muurschildering in de Rauterstraat neemt de toeschouwer mee op een reis door tijd en ruimte in Anderlecht.

In de zomer van 1991 duikt een ander fenomeen op in Anderlecht: de graffiti van de Hall of Fame. Dit efemere openluchtmuseum strekt zich uit onder de ring tussen het Vijverpark en Neerpede. Niet minder dan 150 steunpijlers van het viaduct van de ring maken er deel van uit.

Maar laten we niet op de zaken vooruitlopen. Deze gids laat u kennismaken met de 19de eeuwse sgraffiti...

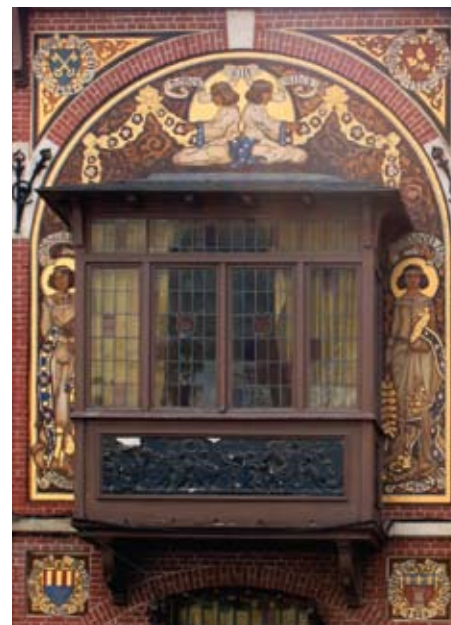
Gaëtan Van Goidsenhoven
Burgemeester

Fabienne Miroir
Schepenvan Toerisme

'Sgraffiti'! Kunst verovert de straat

In deze publicatie maakt u aan de hand van de boeiende geschiedenis van de gemeente Anderlecht kennis met de decoratieve elementen - en met sgraffiti in het bijzonder - die de gemeentelijke architectuur verfraaien: een uitnodiging om Anderlecht nogmaals te bezoeken en te waarderen, de neus in de lucht!

De term 'sgraffito' roept bij velen weinig of niets op. Toch verfraait deze techniek al sinds de oudheid de gevels en de interieurs van gebouwen. Op het einde van de 19de eeuw kent dit eeuwenoude procédé in onze streken een ware opleving. De art-nouveaувormgeving en -architectuur maken zich in deze periode meester van de sgraffitotechniek die inspeelt op het verlangen om de als ondergeschikt beschouwde ambachtskunsten te rehabiliteren.

Heel snel veroveren de kleuren de gevels en het burgerlijke interieur. Uiteenlopende motieven, zoals friezen van bladeren, bloemen en gezichten in medaillons, vormen de thema's van deze gegraveerde fresco's: een ware lust voor het oog van de voorbijganger.

De redelijke kostprijs, het weerstandsvermogen en het matte uitzicht dat perfect harmonieert met de architectuur, zorgen ervoor dat sgraffiti ook in aanmerking komen voor kleinere budgetten, wat hun overvloedige aanwezigheid in Brussel verklaart.

Bovendien zien de eigenaars er een ideaal communicatiemiddel in: uithangborden, namen van winkels en café-restaurants, jaartallen, levensopvattingen van de bewoner, of eenvoudig sierelement...

Wanneer de met sgraffiti versierde gevels bekroond worden in het kader van architectuurwedstrijden winnen ze nog aan populariteit.

De architect voorziet ruimte voor de creatie van sgraffiti: bovenlicht, steunmuur, timpaan, fries onder de kroonlijst. Zo ontstaat er tussen versiering en architectuur een dialoog die bijdraagt tot de totstandkoming van een totaalkunstwerk.

De oorlog van 1914-1918 dringt de sgraffiti en de art nouveau echter in de vergeethoek. De redenen hiervoor zijn ongetwijfeld te vinden in de mentaliteitsveranderingen, het opduiken van nieuwe waarden en de veranderde mode.

Laten we ons vandaag dit uitzonderlijk en nog te vaak bedreigd erfgoed opnieuw toe-eigenen.

Sgraffitokunst

Met de term 'sgraffito' werd de techniek in de renaissance aangeduid. Het woord is afgeleid van het Italiaanse 'graffiare', wat 'krabben, krassen' betekent, en van het woord 'fresco'.

De beroemde decorateur Adolphe Crespin* wijst erop dat een sgraffito niets anders is dan 'een fresco dat benadrukt wordt door een lijn die in de diepte wordt ingekrast...'. Het gaat om een gravure aangebracht in de mortellaag.

De realisatie van een sgraffito begint in het atelier en wordt voortgezet op tegen de gevel geplaatste steigers.

In zijn atelier verwezenlijkt de kunstenaar kartons op ware grootte en kopieert dan de motieven op overtrekpapier. Vervolgens brengt hij vanop de steiger de compositie aan op de gevel, gebruikmakend van de gecalculeerde tekening waarvan hij de omtreklijnen pointilleert met behulp van een stift. Door het inprijken van kleine gaatjes markeert hij het pas aangebrachte zachte mortel die bestaat uit zand, kalk en water. Het aanbrengen van kleuren kan op twee manieren gebeuren. Ofwel brengt hij drie of vier lagen in de massa gekleurde mortellagen aan en krast hij met behulp van werktuigen zoals burijnen, spatels, krabbers of scharen de ongewenste materie weg tot op de beoogde kleur. Ofwel brengt hij slechts twee mortellagen aan: de met koolzwart gekleurde onderlaag en de bovenlaag waarin hij de motieven traceert. Dan maakt hij met behulp van graveerinstrumenten incisies om de onderliggende zwarte laag bloot te leggen. Vervolgens kleurt hij de op deze wijze afgebakende oppervlakken. Deze laatste methode wordt het vaakst aangewend in België.

* Adolphe Crespin. Le sgraffito in Emulation, nov. 1895 nr. 11 verz. 172.

Het leven als inspiratiebron

MET ALS FAVORIETE MOTIEVEN DE LIBEL, DE IRIS, DE LELIE EN DE ORCHIDEE

De onderwerpen verschijnen zowel op weefsels en behangpapier als op affiches en tegels. Ze stellen de natuur en haar metamorfoses voor: knoppen, bloemen en vruchten in de verschillende seizoenen.

Andere thema's verheerlijken de vrouw als symbool van een geïdealiseerde en zorgzame natuur, dromerij van een snel evoluerende samenleving op de drempel van de moderniteit wanneer de vrouw minder vaak en bescheidener wordt voorgesteld in haar dagelijkse beslommingen. De invloed van de ridderromans kan niet genoeg worden benadrukt.

De inspiratiebronnen knopen vanzelfsprekend aan bij de traditie. De onderwerpen hernemen steeds terugkerende thema's uit de oudheid en de renaissance (8 en 10, Paul Jansonstraat). Vaak houden ze verband met de uitbreiding van de gemeenten* (agrarische, industriële, ambachtelijke activiteiten, gemeentelijke symbolen...) en zijn ze schatplichtig aan de mode.

Ook de dierenwereld krijgt een plaats. Het populairst zijn vogels, dan volgen de dieren van het hoenderhof, maar ook bijenkorven, bijen (Heyvaertstraat, 219), katten en eekhoorns verlevendigen de gevels.

De invloeden van de Japanse kunst, de prerafaëlieten en het symbolisme zijn niet vreemd aan deze nieuwe tendensen.

* Hier vermelden we de school 'Les Tourterelles' (Odonstraat, Pastoor Cuylltsstraat). Op de grote panelen tussen de ramen zijn indrukwekkende sgraffiti aangebracht met voorstellingen van vrouwelijke personages die het onderwijs en de opvoeding symboliseren.

Op de timpanen verwijzen een aantal sgraffiti naar de schoolvakken- en activiteiten: gymnastiek, aardrijkskunde, rekenkunde, natuurwetenschappen, meetkunde, muziek, lezen, geschiedenis en tekenen.

Op het timpaan boven de ingang waakt de patroonheilige van de gemeente.

Hier dient opgemerkt dat het principe van opvoeding door het beeld in deze sgraffiti een concrete toepassing krijgt. Grote oppervlakken worden opgeluisterd met instructieve symbolen en geometrische vormen die de waarneming van het kind stimuleren. De beelden zinspelen op ethische waarden en suggereren een bepaalde levensstijl.

De sgraffiti ondergingen enkele jaren geleden een voorbeeldige restauratie.

Degradatie en restauratie

De sgraffiti in de Brusselse regio werden op velerlei wijze aangetast. Naast natuurlijke verwerking spelen ook veroudering en beschadiging door de mens een rol.

Eenzijds zijn de weersomstandigheden, vorst, regen, vochtigheid maar ook salpeter en luchtvervuiling nefast voor de conservatie. Anderzijds lijden sgraffiti ook onder zandstralingen die zonder de nodige voorzorgen worden uitgevoerd en lopen ze soms beschadigingen op bij het onvoorzichtig plaatsen van televisiekabels of steigers. Ook de structurele verschuivingen van de gebouwen kunnen het loskomen van fragmenten veroorzaken.

Behalve de hierboven vermelde ongunstige condities spelen ook het soort bindmiddel en de op de bovenste pleisterlaag aangebrachte kleurstoffen een rol in de conservatie.

Sgraffiti blijven evenwel wonderbaarlijke getuigen van ons erfgoed. Het is dan ook cruciaal regelmatig de staat waarin ze zich bevinden te controleren.

Sinds enkele jaren wordt duidelijk dat de burger wil bijdragen tot de verfraaiing van de stad. Gevels worden gereinigd, met bloemen versierd en gerestaureerd. Sinds eind 2010 biedt het Gewest financiële steun aan die ervoor moet zorgen dat de karakteristieke Brusselse gevels ook in de toekomst nog te bewonderen zullen zijn.

De formulieren voor het aanvragen van subsidies zijn beschikbaar bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
BROH – Directie Monumenten en Landschappen
Vooruitgangsstraat, 80 Bus 1 – 1035 Brussel
klein.erfgoed@mbhg.irisnet.be www.monument.irisnet.be
T: 0800 13 680 Fax 02.204.15.22

Voor advies betreffende restauratie:

Stadswinkel – Infopunt Erfgoed
Sint-Gorikshallen, Sint-Goriksplein, 1 – 1000 Brussel
T: 02.219.40.60 info@curbain.be www.curbain.be

Kuregem

PARCOURS RONDOM HET RAADSPLEIN

Kuregem kan nog steeds bogen op een bijzonder rijk architecturaal patrimonium dat zich ontwikkelde op het einde van de 19de eeuw. In Kuregem triomfeert het eclecticisme in de Fiennes-, de Van Lint-, de Moreau- en de Gevaertstraat en in de Herzieningslaan... De meest uiteenlopende decoratieve technieken komen er aan bod: mozaïek, sgraffito, glas-in-loodramen, siersmeedwerk...

Openbaar vervoer: Metro Clemenceau, Zuid, Tram 81 (Raadsplein).

Volg het parcours vanaf het Raadsplein en werp in het voorbijgaan een blik op het door Jules-Jacques Van Ysendijck (1836-1901) gebouwde gemeentehuis. In die tijd waren in deze wijk enkel de Bergensesteenweg en enkele geplaveide wegen en paden aangelegd. De buurt was nog een onbeschreven blad...

Rafaëlstraat, 10-12. Compositie met irissen.

Van Lintstraat, 19. Geheel van sgraffiti met margrietten.

Rossinistraat, 6, 8, 10, 12.

Vier identieke woningen besteld door ondernemer Auguste Bourgeois bij Jean-Baptiste Dewin.

De sgraffiti van nummers 10-12 zijn het beste bewaard. Het gaat hier om een gestileerde bloemencompositie gecombineerd met decoratieve elementen.

De gebouwen van Dewin ademen een geest van moderniteit en een uitgesproken levensvreugde.

In de richting van de **Gevaertstraat**.

6, 8, 10

In de buurt van het gemeentehuis bevindt zich een opmerkelijk ensemble van drie huizen. Deze in 1903 gebouwde woningen zijn het werk van architect Jeannin.

Het weelderigst gedecoreerde huis is ongetwijfeld de privéwoning van de opdrachtgever zelf waarop tal van sgraffiti werden aangebracht. De sgraffiti van nr. 10 worden toegeschreven aan de talentrijke decorateur Gabriel Van Dievoet en tonen naast een gevleugeld hoofd ook de initialen van de opdrachtgever, C. R. voor Charles Ransonnet.

Merk op: de prachtige hekken en borstweringen met art-nouveaumotieven (planten). Opvallend zijn eveneens de grondmuren met rustiek werk dat rotsen imiteert. Ook de glas-in-loodramen, deurklinken en brievenbussen zijn interessant.

We zetten de wandeling voort aan de Herzieningslaan.

Deze tussen 1893 en 1896 aangelegde boulevard moest een wijds uitzicht bieden op de Veerartsenijschool.

De wijk, nabij de Sint-Franciscuskerk, diende een relatief welgestelde bevolking aan te trekken. Renteniershuizen, burgerhuizen en elegante kleine herenhuizen bieden een waaier van opmerkelijke eclectische gevels die getuigen van de toepassing van uiteenlopende decoratieve technieken.

De Herzieningslaan dankt haar naam aan de herziening van de Belgische grondwet in 1893.

92. Prachtige sgraffiti die aan Privat Livemont kunnen worden toegeschreven. Mooi gerestaureerd.

90. 9 panelen met gestileerde florale motieven. Het betreft hier 'églomisé' of schilderkunst op glas.

86. Gestileerde bloemen en palmetten (okertinten – rode ondergrond).

75. Bijzonder opmerkelijke gevel met een reeks sgraffiti met margrietten in warme kleuren.

65. Twee panelen met vrouwenhoofden. 1903. Keramiek toegeschreven aan Gilliot & Hemixem.

15. Het sgraffito op de steunmuur stelt een iris voor, symbool van de stad Brussel. Het bovenlicht wordt verfraaid door de figuur van een schriftgeleerde. Het zou hier kunnen gaan om een verwijzing naar het verblijf van Erasmus in de woning van kanunnik Wichmans, hoofd van de domschool van het kapittel van Anderlecht (1521).

5. De op deze opmerkelijke gevel aangebrachte fraaie sgraffitofries toont een nachtvogel en een florale compositie met vermoedelijk papavers of klaprozen (symbool van rust of van slaap).

We kuieren voort richting Veeartsenstraat.

108. Woning met wit en groen geverniste bakstenen. 6 sgraffiti op de steunmuren en timpanen met voorstellingen van grote bloemen. Het sgraffito onder het balkon lijkt van een andere hand te zijn.

33. Florale motieven en jaartal.

23. Voormalige oogheelkundekliniek. Gevel met mozaïekversiering, favoriete techniek van architect J.D. Dewin. Motieven bestaande uit ruitjes en bijen, geïnspireerd door de Weense art nouveau.

19-21. De sgraffiti op de gevel tonen een schitterend assortiment van florale motieven, een jaartal en een vrouwenprofiel in een tondo. Het geheel werd enkele jaren geleden gerestaureerd.

Herenhuis gebouwd door architect Léon Bertaux in 1911. Het zou hier gaan om zijn privéwoning (21). De integraal bewaarde interieurdecoratie is kenmerkend voor het burgerinterieur in Kuregem aan het begin van de 20ste eeuw.

7-9. Florale motieven.

Eloystraat, 106.

De gevel, oorspronkelijk in geëmailleerde witte baksteen, is versierd met talrijke sgraffiti. Boven de voordeur is een door ineengevlochten bloemen omgeven vrouwengezicht voorgesteld.

Het gedeelte boven de vensterlateien is verfraaid met bloemmotieven.

Boven de latei van de tussenverdieping staat een jaartal in Romeinse cijfers: 1911.

Op de derde verdieping versieren vergulde arabesken de binnenzijde van de Arabisch aandoende bogen.

Op de sgraffiti van de benedenverdieping is de handtekening van de ambachtsman te zien, wat vrij zeldzaam is aangezien sgraffiti doorgaans niet gesigneerd werden.

De overschildering van de sgraffiti is betreurenswaardig.

Laten we terugkeren naar de G. Moreaustraart.

Even straatnummers:

146-148. Tamelijk sterk beschadigde sgraffiti. Onder de kroonlijst van nr. 148 valt de symmetrische opdeling op. Een onvolledig jaartal in Romeinse cijfers is af te lezen op de steunmuur.

162-164. Opmerkelijk huis, atelier van de heer Victor Delplanque, fabrikant van geëmailleerde metalen platen, omstreeks 1906 gebouwd door A. Nelissen.

Op een van de geëmailleerde platen prijkt de pauw, symbool van de art nouveau.

166. De gevel is bedekt met geëmailleerde bakstenen verfraaid met bloem- en vogelmotieven boven de ingang en onder de ramen (keramiek).

170. Karakteristiek klein burgerhuis in eclectische stijl. Het werd gebouwd in 1908 door de architect-landmeter Hector Gérard in opdracht van de heer Victor Peereboom, en vermengt middeleeuwse, renaissancestijl en art-nouveau invloeden.

Een groot sgraffitofries versiert de gevel.

De harmonieuze compositie is een eerbetoon aan de schilderkunst en in het bijzonder aan enkele grote schilders uit de traditionele Vlaamse school. De namen van de schilders

worden vermeld in banderollen of in medaillons: Rogier Van der Weyden (1399), Jan Van der Meeren (1394), Memling en David*, Blondeel*, Lucas van Leyden, Hubert en Jan Van Eyck.

De compositie wordt vervolledigd door vier figuren. Twee vrouwen zitten rug aan rug op een bank. Op de achtergrond werden inscripties aangebracht op een decor van guirlandes, bloemen en arabesken. De twee andere vrouwen, aan weerszijden van de erker, lijken eenvoudigweg het geheel te vervolledigen zonder een bijzondere betekenis te hebben. De kleurschakeringen sluiten aan bij de traditie. Het sgraffito werd enkele jaren geleden gerestaureerd en is vandaag opnieuw een lust voor het oog.

Kijk ook even naar de houten uitbouw op de eerste verdieping. Het bovenste gedeelte ervan is gedecoreerd met bas-reliëfs geïnspireerd door werken van de beeldhouwer François Duquesnoy.

Alle vensteropeningen worden verlicht door gele en paarse glas-in-loodramen, deze van de uitbouw zijn versierd met wapenschilden.

Binnen is een prachtig salon bewaard in neorenaissancestijl met een schoorsteen in baksteen en hout.

Oneven straatnummers:

111. Interessante sgraffiti die helaas erg vuil zijn. Compositie met gestileerde bloemen en decoratieve elementen (8 sgraffiti).

81. Onder de kroonlijst, panelen met medaillons versierd met rozen en linten.

We zetten onze wandeltocht voort in de Georges Moreaustraart.

98. Drie sgraffiti onder de kroonlijst.

Van links naar rechts: een decoratief element, een vrouwenhoofd in vooraanzicht en een jaartal: 1911.

96. Een andere merkwaardige decoratie: een gevel in witte baksteen met groene streken. Onder de kroonlijst zijn 4 keramiekplaten aangebracht met de voorstelling van een dampende teel, een boterkarn, een vat, gestileerde bloemen en rankversieringen.

74. Sgraffito onder de kroonlijst. Op een purperen achtergrond zijn aronskelken voorgesteld.

51. De opmerkelijke elementen van het sier- en smeedwerk in art-nouveau-stijl zijn niet oorspronkelijk.

47. Schitterende gevel. Guillotineramen, kleine kleurrijke glas-in-loodramen. De deur en het bovenlicht zijn voorzien van een hekwerk en beklemtonen het verticale karakter van het geheel. De versiering met in de pleisterlaag uitgespaarde rozen en twee duiven verleent de gevel een zachter karakter.

We keren terug richting Raadsplein en houden een laatste maal halt om een blok te werpen op de interessante, maar beschadigde sgraffiti van nummer 60 in de Onderwijsstraat.

* Gerard David (1489-1533): schilder en graveur. Zijn schilderijen kenmerken zich door het prachtige koloriet en de zorgvuldige afwerking.

* Lancelot Blondeel (1496-1561): Vlaamse schilder-decorateur.

Historisch Centrum

PARCOURS RONDOM HET WEERSTANDSPLEIN EN HET DAPPERHEIDSPLEIN

De 'Rinck' is het oude dorp van Anderlecht. Vanaf de 10de eeuw breidt het zich uit rond de collegiale kerk van Sint-Pieter-en-Sint-Guido. In 1911 voorziet de gemeenteraad dat: 'de gevels die opgetrokken zullen worden op de Pleinplaats zich moeten inspireren op de stijlen tussen de 16de, 17de en 18de eeuw, teneinde een te groot contrast met de kerk te vermijden. Bovendien moeten alle gevels in onbepleisterde materialen worden uitgevoerd en dienen ze een onbetwistbare architecturale waarde te hebben.'

Naast het oude historische centrum ontwikkelt zich vanaf 1910 een nieuwe wijk: de door een homogene art-decoarchitectuur gekenmerkte Meirwijk.

Openbaar vervoer: Metro Sint-Guido, Tram 81 (Weerstandsplein), 49 (Erasmushuis).

Op de hoek van de Doverstraat en de Justitiestraat staat een groot gebouw met een twaalfstal sgraffitiversieringen op de timpanen. Een vrouwengezicht in vooraanzicht wordt benadrukt door een compositie met margrietten. Merk op: op een blinde muur is een gedecoreerd venster

Justitiestraat, 1, 72.

Schoolvoorbeeld van de beschadigingen die sgraffiti ondergaan, de twee pleisterlagen zijn losgekomen en de verontreiniging eist zijn tol.

Weerstandsplein.

Het aanvankelijk in gestampte aarde aangelegde plein vormde de ideale plek voor kinderspelen. Nadat het in 1955 werd betegeld, speelden de inwoners er kaatsbal. In 1999 werd het plein in gebruik genomen als parkeerterrein en vandaag wordt het heraangelegd opdat de omringende gevels beter tot hun recht zouden komen. 7, 8, keramiek.

Hou even halt op het plein om het Vredegerecht te bewonderen. Dit harmonieuze neoklassiek geïnspireerde gebouw werd verwezenlijkt door architect s'Jonghers. De gevel bestaat uit een mengeling van bakstenen uit Tubeke en blauwe hardsteen. De fries onder de kroonlijst is versierd met platen waarop de naam prijkt van iedere gemeente die oorspronkelijk tot het kanton Anderlecht behoorde. Grote glas-in-loodramen verfraaien de vensters van de eerste verdieping. Adolphe Crespin verwezenlijkte de binnendecoratie van het auditorium.

Griffiestraat, 26, 28: opmerkelijke decoratie in

terracotta. 26: voorstelling van een haan met op de achtergrond de collegiale kerk.

François Janssensstraat, 5.

Hoewel het hier niet gaat om sgraffiti in de strikte zin van het woord is de aangewende techniek er duidelijk op geïnspireerd. In een sgraffito zijn namelijk alle lijnen gegraveerd terwijl in de hier besproken muurschilderingen enkel de silhouetten van de personages door een lijn worden benadrukt.

De restauratie van de acht muurschilderingen is het werk van de door Monique Cordier geleide bvba Polychrome. De restauratiewerken werden in mei 2010 uitgevoerd met de grootste eerbied voor de originele materialen.

De belangrijkste doelstelling van de restauratrice was het zo goed mogelijk

respecteren van het achterliggende idee en van de betekenis van de sgraffiti zoals geconcipieerd door hun ontwerper. Het in die tijd bijzonder populaire thema van het vervlieden van de tijd wordt hier namelijk door de kunstenaar op bijzonder originele wijze benaderd. Hij geeft blijk van een diepgaande kennis van de symboliek die de seizoenen in verband brengt met de tekens van de dierenriem (de stier = de lente – de schorpioen = de herfst). Hij associeert tevens de bloemen met de seizoenen (de tulp = de lente)... Wellicht dreef de ontwerper de symboliek nog verder door en hield hij rekening met de zon die op haar baan de winterse 'ochtend' in een bleek ochtendlicht baadt om volop te schijnen op de 'zomerse middag' en zich vervolgens te verhullen in 'herfstige nevels' om ten slotte te verdwijnen in de 'nacht'.

Via de rustige Dorpsstraat, waar het aangenamer wandelen is, bereiken we het Dapperheidsplein.

Dapperheidsplein.

De omgeving van de collegiale kerk van Sint-Pieters-en-Guido behield de schilderachtige charme van weleer.

Een wandeling in de 'rinck' of het oude dorpscentrum is als een reis door de tijd: het voorplein, de collegiale kerk, het Erasmushuis, het begijnhof, de boeiende verzamelingen, de oude hobbelige straatstenen en de Porseleinstraat die doet denken aan een middeleeuwse steeg. Kortom, alles draagt bij tot het gevoel in een ander tijdperk te zijn binnengestapt.

Het heraangelegde Dapperheidsplein ligt in het verlengde van deze oude wijk. Op het ruime voorplein dat wordt omringd door gebouwen in neorenaissance en neobarokke stijl, pastiches van een glorierijk verleden, bieden heel wat terrasjes verpozing.

We nemen de P. Jansonlaan.

De aanleg van de P. Jansonlaan zou een verbinding verzekeren tussen het Dapperheidsplein en de rotonde van de Meir. In 1909 organiseerde de gemeenteraad een architectuurwedstrijd die tot doel had eigenaars en architecten aan te zetten tot het optrekken van mooie gevels. Dit verklaart waarom de P. Jansonlaan zoveel elegante woonhuizen telt.

6, 8, 10. Sgraffiti.

12. Florale compositie – jaartal 1912.

22. Gevels gedecoreerd met drie geëmailleerde platen – inscriptie: 'anno 1910' en margrietten.

24. Paneel boven de deur met ooievaars, irissen en landschap – gesigneerd Dubois – Brussel (keramiek).

26. Woning in eclectische stijl – gebouwd in 1913 door architect O. Brison – versierd met sgraffiti, vrouw in profiel en florale compositie, vermoedelijk toe te schrijven aan Paul Cauchie.

56. Een woning gebouwd door architect Douchant in 1914. De gevel in witte geëmailleerde baksteen met groene stroken vertoont een merkwaardige technische associatie met de decors in sgraffiti.

We slaan nu de Processiestraat in.

22, 24. Gedateerd gebouw uit 1901 – gesigneerd door Van Leuven – het woning-atelier is opmerkelijk.

23, 25. Keramiektegels onder de kroonlijst.

15. Dit gebouw valt op door de in rustieke stijl bewerkte graniet. Onder de kroonlijst is een florale compositie in blauwe toonaarden te zien.

13, 11. De sgraffiti onder de kroonlijst tonen een compositie met margrietten. Oker en terrasienna worden vaak aangewend voor sgraffiti omdat ze harmoniëren met de kleuren van de bouwmaterialen.

We nemen de Veeweydestraat en keren terug naar het Dapperheidsplein.

Veeweydestraat, 36. Stijlvolle woning in neogotische stijl.

Prachtige motieven versieren de timpanen. Het gaat hier waarschijnlijk om muurschilderingen benadrukt door een donkere omtreklijn.

Het portret van de jonge vrouw in profiel herinnert aan de miniatuurkunst.

7. Uitermate interessante sgraffito. Een medaillon toont een vrouw in vooraanzicht. Aan weerszijden van dit centrale tafereel doet een florale compositie het personage beter uitkomen. Vermoedelijk van de hand van Paul Cauchie, befaamde architect en decorateur.

Een bezoek aan zijn woning is zeker de moeite waard: Frankenstraat, 5 in Etterbeek.

ANDERLECHT

Dienst Toerisme Kapelaanstraat, 1-7 1070 Brussel T: 02 526 83 65
Facebook: Tourism Anderlecht of Toerismehuis van Anderlecht
toerisme@anderlecht.irisnet.be | www.anderlecht.be/toerisme

Een rondleiding? KLARE LIJN vzw Dorpstraat, 40 1070 Brussel
T 0493 50 40 60 e.kubiak@scarlet.be

Op initiatief van Fabienne Miroir, schepen van Toerisme en van Monumenten en Landschappen. Met de steun van burgemeester Gaëtan Van Goïdsenhoven en van het Schepencollege van Anderlecht. In partnerschap met de vzw G.R.P.M. - S.C.

De G.E.R.P.M.-S.C. De studie- en onderzoeksgroep muurschilderingen – culturele sgraffiti (Groupe d'Etudes et de Recherches Peintures murales– Sgraffites culturels asbl) focust zich vooral op sgraffiti en muurschilderingen in de Brusselse regio. Deze vzw organiseert ook tentoonstellingen, conferenties en begeleide bezoeken rond sgraffiti en geeft het driemaandelijks blad 'SGRAFFITO' uit.

Coördinatrice Annick Dedobbeleer | **Redacteurs** Simone De Boeck en Roland Bavais
Vertaalster Marleen Cappellemans

Design : www.41100.be

Beschikbaar in dezelfde collectie:

- ★ In de voetsporen van Jacques Brel in Anderlecht
- ★ In de voetsporen van Maurice Carême in Anderlecht
- ★ Lismonde achterna in Anderlecht
- ★ Kunst in de metro van Anderlecht
- ★ De collegiale kerk van Sint-Pieter-en-Sint-Guido in Anderlecht
- ★ De muurschilderingen van de collegiale kerk van Sint-Pieter-en-Sint-Guido
- ★ Geef ons muren! Dubrunfaut en Collier in Anderlecht
- ★ Graffiti in Anderlecht en de Hall of Fame

V.U.: J. Verhulst, Raadsplein, 1, 1070 Anderlecht